

ضرورت تهیه طرح‌های شهری

نقش طرح‌های شهری در سازوکار نظام شهرنشینی چیست؟

تهیه و اجرای طرح‌های شهری به‌طور اعم و طرح‌های جامع به‌طور اخص مقتضای شرایط پیچیده‌تر، توسعه‌یافته‌تر و گسترده‌تر زندگی در شهرهای معاصر و همچنین تنوع نیازها و احتیاجات ناشی از آن است. از این رو استفاده از طرح‌های شهری به‌عنوان ابزار تنظیم‌کننده محیط کالبدی ضروری است. دلایل این ضرورت چنین بیان شده است:

الف: گسترش شهرها تحت تأثیر عواملی چون مکانیزه شدن کشاورزی، توسعه صنعت و نیاز به خدمات متنوع و متشکل جوامع متمرکز انسانی در آینده نیز ادامه خواهد داشت. با قبول رشد سالیانه شهرنشینی به میزان ۴ درصد برای جمعیت شهرنشین در ایران به چندین برابر مقدار موجود خواهد رسید، یعنی در طول چند سال، تأسیسات و تجهیزات لازم برای زندگی جمعیت شهرنشین جدید علاوه بر رفع نیازهای موجود باید تأمین شود.

ب: چندان‌چون سرمایه‌گذاری در خدمات شهری برای جمعیت شهرنشین آینده در طرح‌ها و برنامه‌های بی‌شمار بخشی مطرح خواهد بود و این برنامه‌ها ناگزیر باید از مجرای طرح‌های شهری هماهنگ شوند و فقط از این طریق می‌توان بین نیازهای جوامع شهری و منابع بالقوه، روابط منطقی و توجیه‌کننده برقرار نمود. در نبود این طرح‌ها مسائل و مشکلات پیچیده‌ای که شهرها امروزه با آن مواجه هستند به علت پراکندگی و ناهماهنگی برنامه‌ها و پروژه‌های بخشی افزایش خواهد یافت. اهم این مشکلات عبارت خواهند بود از:

۱. رشد شهرها: رشد سریع شهرها موجب عدم تعادل بین توزیع خدمات و سرمایه‌گذاری‌ها در سطح ملی خواهد شد و روستاها به تدریج قدرت خود را به نفع شهرها از دست خواهند داد و به همین نسبت بخش کشاورزی نیروی انسانی و منابع حیاتی خود نظیر زمین و آب خود را در خدمت بخش خدمات می‌گذارد و جمعیت کشور به تدریج از حالت تولیدکننده به صورت مصرف‌کننده در می‌آید.

۲. مسأله زمین: احتیاج به زمین در شهرها موجب تغییر در کاربرد زمین‌های کشاورزی می‌گردد، از طرف دیگر افزایش احتیاج به زمین ارزش این کالای ضروری را به قدری بالا می‌برد که امکان دسترسی به آن را از قدرت گروه‌های متوسط و کم‌درآمد خارج می‌کند و باید توجه داشت که این گروه‌ها اکثریت عظیم جمعیت شهرنشین آینده را تشکیل داده و احتیاج به مسکن در این دو گروه قسمت اعظم بافت مسکونی شهرها را در بر خواهد گرفت.

۳. مسأله انرژی: در موضوع انرژی دو مسأله اساسی مطرح است. اول: نفت کالایی است که به تدریج کمیاب خواهد شد و نباید از آن به صورت مستقیم و به روال امروز استفاده کرد. دوم: تکنولوژی امروز استفاده از سایر منابع انرژی مانند انرژی خورشیدی را ممکن ساخته است و اگر در آینده استفاده از این نوع منابع به لحاظ اقتصادی قابل توجه شود، مصرف آن جنبه عام خواهد یافت. بنابراین، مسأله تنظیم کالبدی شهری در رابطه با استفاده از انواع دیگر انرژی و طرح ایده‌های نظیر شهر سبز و شهر اکولوژیک مطرح می‌گردد. چگونگی انتظام کالبدی، کاربری زمین و حمل‌ونقل، مدل توسعه شهری (فشرده یا پراکنده رویی) و روابط بین اجزای آن، و ارتباطات همه بر نحوه و مقدار استفاده از انرژی و هزینه آن اثر می‌گذارد. این، مسائلی را نیز در ارتباط با طرح شهری مطرح می‌کند. به عبارت دیگر تجدیدنظر در نحوه استفاده از انرژی و کمیت آن در شهرها که مصرف‌کنندگان عمده آن خواهند بود، بدون وجود طرح‌های که بر این اساس تنظیم شده باشند غیرممکن است.

